No. 32. Donderdag 9 Augustus 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een strijder voor de vestiging van een leerstoel in het Sanskriet te Leiden en voor de erkenning van de talenten van den toen nog jongen geleerde, Dr. J. H. C. Kern, den onlangs overleden oud-hoogleeraar.

—o—

De dood van prof. Juynboll, den 12den Februari 1862, en het loopend gerucht, dat diens ledig gevallen plaats bij de letterkundige faculteit te Leiden onvervuld zou blijven, gaf Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink aanleiding om in De Ned. Spectator opnieuw te bepleiten het groote belang van een leerstoel voor het Sanskriet, waardoor dat vak niet langer als bijvak behandeld zou worden, maar de waardeering zou genieten, welke het elders, en met name in Engeland, reeds ten deel gevallen was. Bij die gelegenheid schreef hij: „Er is in Nederland een „man, wiens bekwaamheid in het Sanskriet buiten „'s lands zoo gewaardeerd wordt, dat hij tot mede„werking aan het groote Sanskriet-Woordenboek is „uitgenoodigd, dat aan hem met drie anderen de „taak om te voltooien, wat door Wilson werd achter„gelaten, is opgedragen; ja, zijn wij wel onderrigt, „dan staat hem de gelegenheid open, zich met Juni „aanstaande naar Oxford te verplaatsen, op beter „voorwaarden dan ons vaderland hem aanbiedt.”

Later kwam het bericht, dat „onze Indoloog, dr. Kern te Maastricht, eene uitnoodiging om zich naar Oxford te verplaatsen had van de hand gewezen en in het vaderland aan de wetenschap dienstbaar wenschte te blijven”. Dit zou in verband gestaan hebben met een wenk van de curatoren der Leidsche hoogeschool.

In een volgend artikel in „De Nederl. Spectator” van 1862 schreef Dr. B. v. d. B., dat bij hem moeilijk de overtuiging te onderdrukken viel, dat de specialiteit voor het Sanskriet in den door curatoren aanbevolen persoon gevonden was. „Student onder Bopp en Alb. Weber, sedert door dezen „als hoogleeraar in het Sanskriet aan de hooge„school te Würzburg aanbevolen, medewerker op bij„zondere uitnoodiging aan het groot Sanskriet-„Woordenboek door Roth en Böhtlingk voor de „akademie van Petersburg uitgegeven en door beide „die geleerden als medewerker *rühmlichst aner„kannt*, vermaard om de Sanskriet studiën door hem „in Engeland geoefend en daarom door gezagheb„bende leden van het Oost-Indisch bestuur bestemd „voor eene zending naar Britsch-Indië en nog dezer „dagen door Monier Williams aan het plan van het „Oxfordsch Woordenboek verbonden; — ziedaar „antecedenten, die zeldzaam in ons vaderland kun„nen aangevoerd worden.

„Mogten regering en vertegenwoordiging onge„voelig blijven voor den eisch van het hooger onder„wijs en voor de regten van persoonlijke verdiensten, „dan wenschen wij van harte, dat curatoren op den „ingeslagen weg niet verflaauwen en van het regt „gebruik maken hun door het besluit van 1815 toe„gekend om door een extraordinair professoraat een „man van verdienste, thans nog voor het vaderland „beschikbaar, daaraan te verbinden; — vooral wan„neer het gevaar dreigt, dat hij eerlang niet meer „beschikbaar zal zijn.”

(Verg. 3de deel van Studiën en Schetsen over Vaderlandsche geschiedenis en letteren door R. C. Bakhuizen van den Brink blz. 504—508).

Bij de bespreking van de in hetzelfde jaar, 1862, verschenen vertaling door Kern van Kâlidâsa's Cakuntalâ of het Herkenningsteeken, een Indisch tooneelspel in 7 bedrijven, wees ook prof. Mathijs De Vries op het groote belang voor Nederland om dezen geleerde en ijverigen beoefenaar van het Sanskriet aan de Leidsche Universiteit te verbinden. „Moge „de vertaling”, eindigde hij, „van Dr. Kern het „*herkenningsteeken* zijn, waardoor Nederland tot be„zinning kome, en aan de Indische taal- en letter„kunde, te lang verstooten door den vloek der on„verschilligheid, de eereplaats inruime, waarop zij „onbetwistbaar aanspraak heeft.”

De regeering bleef zich, ondanks die wakkere voorvechters, voorloopig nog ongevoelig betoonen. En in het laatst van 1862 legde Kern zijne betrekking van professor in het Grieksch aan het Koninklijk Atheneum te Maastricht neder, verliet het vaderland, voorshands naar Londen, waar hij in de bibliotheek van het India Office gelegenheid had, zijne kennis van het Sanskriet uit te breiden. In 1863 nam hij de benoeming aan van Anglo-Sanskrit professor aan het Brahmana College en Queen's College te Benares.

Het werd 1865, voordat de vacature Juynboll werd vervuld, en Kern optrad als hoogleeraar te Leiden met een rede over: *Het aandeel van Indië in de geschiedenis der beschaving*. Dr. Bakhuizen van den Brink was intusschen overleden.

De Vereeniging „*Oost en West*”, gevestigd te s-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erken-

ning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van ,,Oost en West''.

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde:

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
(Dagelijksch Bestuur te Den Haag.)
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Japanitis.

Een nieuwe ziekte heeft in Indië het hoofd opgestoken en zoekt haar slachtoffers niet alleen onder de stamgasten van de bittertafel, maar zoowel onder de redactie-leden der groote Indische bladen, als onder ter zake kundige mannen, die allen in lichter of ernstiger graad aangetast zijn door wat *F. D.* in de *Loc.* Japanitis noemt.

Hoe dikwijls hoort men niet van lieden van groot of klein fortuin, en vooral van spaarders voor den ouden dag, dat ze geen duit wenschen te beleggen in Indische waarden uit vrees voor Japan, van welks optreden tegen Europeesche ondernemingen men sombere dingen mompelt.

F. D. onderwerpt de ziekte aan een nader onderzoek.

Hij erkent dat een Japan, 't welk de vrije hand tegen ons gelaten wordt, een groot gevaar oplevert, een gevaar zoo dreigend, dat ook hij geen cent in Indische waarden zou wenschen te beleggen.

Maar heeft Japan wel de vrije hand tegen ons? *F. D.* beweert van niet.

In het tractaat van 17 Maart 1824, te Londen tusschen ons en Engeland gesloten, vermeldt art. 15:

,,De Hooge Contracteerende Partijen komen overeen, dat geen der landen of etablissementen, bij artt. 8, 9, 10, 11 en 12 vermeld, *immer aan eenige andere mogendheid zal mogen overgedragen worden.* Ingeval dat eenige dier bezittingen door een der thans contracteerende partijen verlaten wordt, *zullen hare rechten tot dezelve onmiddellijk op de andere partij overgaan.*''

De artt. 8, 9, 10, 11 en 12 vermelden in hoofdzaak dat Engeland aan ons afstaat al zijn bezittingen op Sumatra, Billiton en onderhoorigheden, de Carimono-eil., Battam, Bintang, Lingin en ,,eenige der andere eilanden liggende ten Zuiden van straat Singapore'', of wel deze landen aan ons overlaat.

Bij *verlating* gaat 't recht op de kolonie over op de medecontractante. Werden wij door een overwinnaar gedwongen bedoelde landen te verlaten, zoo zouden ze aan Engeland toekomen.

Nu is de term: ,,eenige der andere eilanden liggende ten Zuiden van straat Singapore'' wel wat vaag, en slaat wel niet op heel ons Insulinde, maar in Engeland legt men het aldus uit, en zegt: *wij* gaven hun die rijke bezittingen terug; 't spreekt vanzelf, dat *wij* ze weer krijgen als Holland ze moet opgeven.

Opmerkelijk is ook, dat we nooit aan een groote mogendheid een vloot- of kolenstation afstonden.

En heeft niet Japan de eil. der Duitsche Mariannen en Carolinen, door Duitschland voor 25 millioen peseta's van Spanje gekocht, na ze veroverd te hebben, afgestaan aan . . . . Australië?

Dat lijkt heel weinig op ,,een vrije hand.''

Daarenboven treden in Amerika en Australië nieuwe zeemogendheden op het tooneel, die zeker niet Japan zijn gang zullen laten gaan.

Dit een en ander neemt echter niet weg ,,dat wij al het mogelijke moeten doen om onze koloniën te brengen in staat van verdediging, ten einde zoo mogelijk ons te verzetten tot hulp komt en daarmee te kunnen samenwerken.'' Weg dus met die ziekelijke angst voor Japan en andere mogendheden. Ze doet kwaad en drijft geld uit Indië. ,,Laat ons terugzien op den moed onzer voorouders, niet om dwaas te gaan doen, maar om wat optimisme te verzamelen. In gering aantal met geringe hulpmiddelen op Java gekomen, tornden zij, de particulieren, tegen overmachtige staten op, ,,desespereerden'' niet en stichtten een reusachtig rijk. Hun optimisme leere ons!''

De gelegenheid voor Inlanders om opgeleid te worden voor den officiersrang.

In 1907 werd de ,,Cursus tot opleiding van Inlandsche officieren'' opgericht, nadat van militaire zijde door den sedert jaren gep. luit.-kolonel *F. C. Hering* en den toenmaligen kapitein van den generalen staf *G. Nijpels* en van Inlandsche zijde door den bekenden regent van Demak, raden mas Adipati Ario *Hadiningrat* het vraagstuk belicht was. Het standpunt van den toenmaligen legercommandant, die zich een voorstander verklaarde van *algeheele gelijkstelling tusschen den Eur. en den Inl. officier*, welke laatste zijn opleiding op de Kon. Mil. Academie te Breda zou moeten krijgen, waardoor hem de weg tot alle ambten in het leger geopend zou worden, moest wijken voor dat van den Min. v. Kol. en bij besl. van 10 Mei 1907 No. 36 werd een voorloopige regeling vastgesteld voor het instituut der Inl. officieren, waarvan de kenmerkende eigenschappen waren: **opleiding in Ned.-Indië en belangrijke achteruitstelling, zoowel ten opzichte van toekomst en salariëering bij de Eur. officieren van het Indische leger.**

De gevolgen van deze regeling waren, dat verschillende candidaten zich terugtrokken en de cursus geopend werd met 3 leerl. in stede van 12, waarop gerekend was. Het tweede jaar was de oogst niet grooter en in de acht jaren van zijn bestaan heeft de cursus niet meer dan 13 officieren kunnen afleveren.

Toen bij Stbl. 1913 No. 652 het voor Inlanders uit Ned.-Indië mogelijk gemaakt werd tot de studie aan de cadettenschool en de K. M. A. toegelaten te worden, werd het billijk geoordeeld om ook de Inl. officieren, afkomstig van den cursus te Mr. Cornelis, in de gelegenheid te stellen door het afleggen van een aanvullingsexamen, zich dezelfde rechten te verwerven als de Eur. officieren en hun toekomstige landgenooten met K. M. A. opleiding.

Eerst in 1916 is bij Algemeene order No. 89 de zaak geregeld; het is de bedoeling de Inl. officieren, die met goed gevolg het aanvullingsexamen hebben afgelegd, *in alle opzichten* gelijk te stellen met hun Eur. collega's.

Het programma voor bedoeld aanvullingsexamen ziet er nog al lijvig uit, maar een belangrijk deel van het programma — het militair wetenschappelijk gedeelte vrijwel geheel — is tijdens den applicaten-

cursus reeds doorloopen en vermoedelijk is de omstandigheid, dat na den applicatencursus geen examen meer afgenomen werd, reden geweest om door een aanvullingsexamen de overtuiging te krijgen, dat de indertijd gedoceerde stof verwerkt is.

Een hierbij aansluitende vraag, of er in de toekomst voor het Ind. officierskorps veel te verwachten is van de Inlandsche jongelui, tracht de schrijver eveneens te beantwoorden. Zijn verwachtingen zijn ten deze niet hoog gespannen. In 1916 werd het eind-examen H.B.S. met goed gevolg afgelegd door *één* Javaan, in 1915 door slechts *drie*, terwijl in het cursusjaar 15/16 op de gezamenlijke H. B. S.-en in Indië aanwezig waren in de 5e kl. 6, 4e kl. 7, 3e kl. 15, 2e kl. 16 en 1e kl. ook 16 Inl. mannelijke leerlingen. In aanmerking nemende, dat gemiddeld 1/5 der leerlingen van de 1e kl. den eindpaal bereikt, en dat niet alle geslaagden naar Nederland vertrekken om daar voor officier te gaan studeeren, kan in de naaste toekomst geen groote toeloop van Inl. leerl. op de K. M. A. verwacht worden.

Ook in verband met de in uitzicht gestelde Inl. militie is de versterking van het Ned. Ind. officierskorps door Inl. officieren nog steeds een lands- en legerbelang en ook thans nog gelden de woorden, voorkomende in de M. v. T. op de Ind. begrooting van 1917:

„*Het Instituut van de Inlandsche officieren heeft ten doel om duidelijk blijk te geven van het vertrouwen, dat de Regeering in den Inlander stelt en hem door het in het leven roepen van eene nieuwe eervolle en begeerlijke positie in den staatsdienst van lieverlede inniger te binden aan het Europeesch bestuur.*"

Een tak van chemische industrie in Indië.

Naar de *Javabode* meldt, zal binnen korten tijd in Oost-Java een fabriek voor de bereiding van zwavelkoolstof in werking treden. In normale tijden is de vraag naar dat artikel in Indië gering, doch door de tegenwoordige omstandigheden is er groote vraag naar en wel speciaal voor de desinfectie van de tabak, welke in groote hoeveelheden op afscheep ligt te wachten.

Om de aantasting van die tabak door het Lasioderma-torretje te voorkomen of de aangetaste balen voor verder bederf te behoeden, wordt desinfectie door middel van zwavelkoolstofdamp toegepast.

Daar de desinfectie van tijd tot tijd herhaald moet worden en de afscheep nog lang op zich zal laten wachten, zal de benoodigde hoeveelheid zwavelkoolstof, die tot nu toe van Amerika geleverd werd, zeer groot zijn.

De Belangen-behartiging buiten de groote steden.

In *De Indiër* heeft de hoofdredacteur L a t e r het over bovenstaand onderwerp. Volgens hem valt er in de steden, wier gemeenteraden hun taak goed hebben opgevat, een groote verbetering aan te wijzen, als we de toestanden van nu vergelijken bij die van een jaar of tien geleden; hetzelfde mag gezegd worden van die afdeelingshoofdplaatsen, gelegen in een gewest, dat kan bogen op een actieven gewestelijken raad, doch daarbuiten zien we niet veel verandering.

Hier en daar een goed B. O. W.-werk, een irrigatie-arbeid of een particuliere onderneming, een mooi pandhuis of een opgeknapte pasar, doch de huizen zijn even slecht en onhygiënisch, de verlichting laat alles te wenschen over, rioleering bestaat niet en de wegen buiten de hoofddito zijn van het soort „veld"-wegen, ook al loopen ze door dicht bewoonde buurten. De peststreken maken hierop een uitzondering. Wat is daarvan de reden?

Uit den aard van hun functie kunnen de bestuursambtenaren weinig meer doen dan beheeren en „een verzorging van plaatselijke zaken is afwezig bij gebrek aan een verzorger." En al is de Reg. niet in staat de verzorging van plaatselijke belangen op zich te nemen, toch schijnt ze er voor terug te deinzen, meer te decentraliseeren. En toch kan een bestuursman uit gebrek aan geld en personeel niet veel tot stand brengen. Ieder bestuursambtenaar weet, hoe er geschipperd moet worden met de middelen, die men bij elkander kan halen.

De tijden zijn nog niet rijp voor een dessahuishouding, die dessa's zou kunnen veranderen in welverzorgde dorpen met een mooi wegenstel, verlichting, onderwijsgelegenheden, nijverheid en goede huizen.

Dat zal moeten wachten tot er een nieuw geslacht van dessalieden is, opgevoed door degelijk onderwijs, beter dan het tegenwoordige dessa-onderwijs.

Maar er moet wat gedaan worden en de lichamen, die het eerst in aanmerking komen om veranderingen ten goede aan te brengen, zijn de gewestelijke raden, die dan ook op de hoofdplaatsen van 't gewest of de afdeeling in zake rioleering, wegenverbetering en pasarwezen een en ander tot stand brachten. —

„Maar de gewestelijke raden bestaan uit vele leden, die van het grootste deel van het gewest *niets* weten en zoo'n gewest is geen economische eenheid, maar een verzameling van vaak absoluut verschillende afdeelingen. Dit bezwaar zal nog zwaarder wegen, indien later de gewestelijke raden vervangen worden door gouvernementsraden over een nog grooter en meer uiteenloopend terrein. Dan vooral zal men buiten de gemeenteraden weinig bemerken van zorg, dan zal men alles moeten verwachten van kandjeng gouvernement, dat zoo geweldig langzaam opschiet en in een eeuw zal bereiken, wat in tien jaren moest beginnen vruchten af te werpen. Let op den *landbouw*, hoe langzaam gaat dat: hier een schooltje, daar een landbouwleeraar voor een heel gewest, ginds een proefveld, maar dat alles kan onmogelijk binnen korten tijd resultaten opleveren.

De geneeskundige verzorging is een ander voorbeeld. De hospitalen zijn schaarsch en geneeskundige hulp is er vaak niet te krijgen.

Naast de gewestelijke raden dienen regentschapsraden ingesteld te worden, aan welke àl wat plaatselijke voorziening is, dient te worden overgelaten. Dan eerst kan worden bereikt, dat de districts- en onderdistrictshoofdplaatsen van tegenwoordig veranderen in goed verzorgde dorpen. Het leven kan er aangenamer, het bestuur beter geregeld en de *veiligheid grooter* worden; bloei kan gebracht worden, waar nu alles verdort.

Daarvoor zal er verandering moeten komen in de opvattingen ten aanzien van de dessa en de kampong.

Persoverzicht.

Naar aanleiding van de *a.s. uitzending van Generaal van Rietschoten* schreef *Het Vaderland* o.m.:

„Bij hetgeen de Reg. voornemens is in zake het defensie-vraagstuk voor Indië, is het ons een geruststelling, dat een man van beproefde militaire bekwaamheid, die tevens onmiskenbare bewijzen gaf als bekwaam, tactvol en energiek bestuursambtenaar, als militair-resident van Timor en Onderh. ten tijde van de ernstige moeilijkheden met onze Portugeesche naburen op het hoofdeiland, een invloedrijke stem in het kapittel hebben zal. Het was met groote voldoening, dat we kennis namen van het Kon. besluit van 3 Juli, waarbij den gep. luit.-generaal-titulair van het N.-I. leger, C. H. van Rietschoten, is opgedragen „zich op een nader door den minister van Koloniën vast te stellen datum naar Ned.-Indië te begeven, ten einde den Gouv.-Generaal persoonlijk voor te lichten aangaande de bedoelingen der Regeering met betrekking tot de hervorming van het leger in Ned.-Indië, inzonderheid nopens de invoering van een verplichten krijgsdienst, en zich verder ter beschikking te stellen van den Landvoogd, die gemachtigd wordt hem, onder toekenning van den titel van regeeringscommissaris, onder zijn rechtstreeksche bevelen, desgeraden, opdrachten te verstrekken in verband met de voorbereiding van die hervorming."

* * *

De *Nieuwe Crt.* had liever gezien, dat de oud-Gouv.-Gen. van Heutsz als een dergelijk regeerings-

FEUILLETON.

DE NIEUWE MOED. *)

Door JAMES ALLEN.

Over de deugd van moed wordt meestal gesproken met betrekking tot de stoffelijke openbaring er van en het is bijzonder teekenend dat het zinnebeeld er van een roofdier is, n.l. de leeuw. Het woordenboek schijnt hetzelfde te verstaan onder dit stoffelijke aanzicht van moed, want er wordt als opheldering gegeven: dapperheid, onbevreesdheid, onverschilligheid en niets anders. De soldaat is het menschelijk type van moed, en het aangenomen gezegde, op moed slaande, is: Zoo moedig als een leeuw en zoo dapper als een soldaat.

De leeuw en de soldaat zijn even onbeschroomd in het aanvallen als in het verdedigen, en beiden zullen eerder het leven verliezen dan toegeven; maar het is een volstrekt dierlijke, stoffelijke aanval en verdediging.

Moed kan evenwel niet tot dit soort alleen bepaald worden; dit is er de laagste openbaring van, want deze eigenschap heeft vele aanzichten, vele wijzen van uitdrukking en als de mensch zich zedelijk en geestelijk ontwikkelt, wordt zijn moed veranderd en neemt een nieuwen en hoogeren vorm aan. Maar alvorens tot den hoogsten vorm van moed over te gaan (het onderwerp van dit artikel) moeten eerst de lagere vormen beschouwd worden.

Een ieder is bekend met den stoffelijken vorm van moed, zoowel bij menschen als bij dieren; die drukt zich uit door onbevreesdheid. De tweevoudige wijze van handeling is: aanvallen en verdedigen. Evenwel zal men zien dat deze soort van moed onvermijdelijk is met lijden, zelfs met verwoesting en dood, zooals dagelijks gezien wordt in de dierlijke en menschelijke toestanden van het leven; zelfbescherming is de overheerschende beweegreden voor aanval of voor verdediging.

Maar de mensch is niet alleen en enkel een dier, een stoffelijk ding, ook een zedelijk en verstandig wezen en tegelijk met zijne zedelijke evolutie begon hij een hoogere soort van moed te ontwikkelen — niet de hoogste of de nieuwe Moed, waar hierop gedoeld wordt — naar den zedelijken moed. In stoffelijken moed wordt het lichaam of het bezit van een ander mensch aange-

*) Overgenomen uit het Theosofisch Maandblad voor N.-I. van Mei 1917. Red.-Comm.

commissaris ware aangewezen en merkt o.a. op:

„Voor de richtige uitvoering (van de opdracht aan den bedoelden regeeringscommissaris verstrekt) toch zijn niet slechts noodig erkende bekwaamheden, als den generaal van Rietschoten niet ontzegd worden, maar in verband met mogelijke moeilijkheden, waarop hiervoor gedoeld werd, ook het gezag, het prestige eener groote reputatie. Zoowel op politiek, als op militair terrein heeft een man als generaal van Heutsz zich die verworven, niet generaal van Rietschoten, welke zijn verdiensten en bekwaamheden ook mogen zijn. Hij heeft niet gepraesteerd wat van Heutsz gepraesteerd heeft als militair aanvoerder, als vormer en bezieler van troepen en officieren, als koloniaal bestuurder en koloniaal staatsman. Nog altijd steekt van Heutsz met hoofd en schouders boven de groote massa zijner landgenooten uit. Deze beteekenis van zijn persoonlijkheid, het overwicht, dat zij hem verleent, zouden hem bekleed hebben met een autoriteit, over welke geen ander beschikt voor het ontwerpen en verwezenlijken van hervormingen in het Ned.-Indische leger.

Generaal van Rietschoten behoort tot de officieren, die onder en door van Heutsz het eerst in evidentie en vooruit kwamen. Het schijnt, dat de wederzijdsche waardeering sedert, zooal niet verminderd, dan toch niet geheel dezelfde is. Zoo wordt althans wel beweerd. Wat hiervan ook zij, men mag niet anders aannemen, dan dat de keus van den thans aangewezen regeeringscommissaris een wel overwogen en goede keus geweest is. Te groote belangen hingen daarvan af, dan dat bijredenen daarop eenigen invloed uitgeoefend mochten hebben.

Toch blijven wij van meening, dat een ander in de eerste plaats en als van zelf aangewezen was.”

* * *

De *Nieuwe Rott. Crt.* zegt: niet te kunnen beoordeelen in hoeverre generaal van Rietschoten de eigenschappen bezit, noodig om de uiterst moeilijke taak te vervullen, waarvoor hij zich zal geplaatst zien. Men mag echter aannemen, dat de minister, die zich daarbij wel door den raad van de beste autoriteiten op politiek en militair gebied zal hebben laten leiden, goede reden heeft gehad om deze keuze te doen.

* * *

De hoofdredacteur van *De Ind. Gids* geeft in het jongste nummer van dit tijdschrift als zijne meening o.m. te kennen:

„Zoo iemand, dan zal generaal van Rietschoten, die ook gemakkelijke vormen heeft, de hem opgelegde zware taak tot een goed einde kunnen brengen.

Hierbij is echter één maar. Het is een openbaar geheim, dat de verhouding tusschen generaal van Rietschoten en den tegenwoordigen Indischen legercommandant, luitenant-generaal De Greve, niet best is. Men wil zelfs, dat generaal van Rietschoten, voor wien anders het legercommando hoogstwaarschijnlijk wel zou zijn weggelegd geweest, het leger plotseling heeft verlaten, omdat bekend werd dat generaal De Greve legercommandant zou worden. Deze benoeming heeft generaal van Rietschoten gemeend niet eens te moeten afwachten.

Was dit den minister onbekend? Zoo niet, werd dan niet begrepen, dat de keuze van generaal van Rietschoten voor het ambt van regeeringscommissaris voor de hervorming van het N.-I. leger, den legercommandant, die toch ook zeker partij is bij die hervorming, al heel onaangenaam moest treffen? Werd ook niet begrepen, dat dit de samenwerking niet zal bevorderen? Zoo ja, dan is de minister weer eens onvoldoende voorgelicht.

We betwijfelen het sterk of de uitzending van een regeeringscommissaris met het aangegeven doel, wel zal leiden tot bespoediging van de bedoelde hervorming. Generaal van Rietschoten is nog niet lang geleden uit het leger getreden, hij kan dus geacht worden nog wel op de hoogte te zijn van de hangende quaesties, maar toch zal hij zich met name in de invoering van den militieplicht voor inlanders, hebben in te werken, hetgeen voor iemand, die zich zijn verantwoordelijkheid bewust is, werkelijke vakbekwaamheid heeft en dus de bezwaren ziet, die niet houdt van groote woorden zonder die te kunnen verantwoorden, een taak zijn die geruimen tijd vordert; dien tijd had men kunnen besparen door rechtstreeks het legerbestuur in Indië met de voorbereiding van die legerhervorming te belasten, desnoods door daarvoor een of meer stafofficieren boven de formatie te voeren. Die hadden dan dadelijk kunnen doorwerken op het reeds verzamelde materiaal.

We blijven het afkeuren, dat nu er in Indië weer eens een gewichtige quaestie aan de orde is, een gepensionneerde uit Nederland wordt gezonden om haar tot oplossing te brengen. Dat moet energiedoodend werken op de actief dienende landsdienaren. Onder het gemaakte voorbehoud heeft de minister echter de beste keuze gedaan, die er te doen was. Als de adviezen, waarop men zoo gesteld schijnt te zijn, wat langer uitblijven dan men wel gehoopt had, dan zal dit niet aan generaal van Rietschoten liggen, want deze kan heel wat arbeid verzetten.

* * *

S. Soeria Ningrat schrijft in de *Nieuwe Amsterdammer* o.m.:

„Het feit doet zich thans voor, dat *Javanen naar Japan* gaan, om onderwijs te ontvangen. Hoe onaangenaam dit ook voor Nederland moge wezen, deze soort emigratie zal voortgaan, zoolang Nederland aan de landskinderen geen voldoend onderwijs kan geven, zoolang men ons koest tracht te houden met ethische beloften en bureaucratische voornemens, zonder zichtbare daden en zonder tastbare resultaten. De stroom naar Japan zal voortduren, zoolang de studie ons wordt bemoeilijkt door ouderwetsche bepalingen.

„Dat de Japansche universiteiten in deze omstandigheden voor ons de geschiktste scholen zijn, behoeft geen nader betoog. Japan is niet zoo ver van Java als Nederland en het leven daar zal niet zoo vreemd zijn als hier. Het is niet te hopen, dat het Indische gouvernement de Japansche diploma's eenmaal ongeldig zal verklaren, want het logische gevolg daarvan zal natuurlijk wezen, dat de afgestudeerden — met een grooteren wrok jegens Nederland — in vreemden dienst zullen gaan.

„Het zal niet baten, of men al boos en driftig optreedt tegen al degenen, die Nederlandsch-Indië verlaten, om elders een weg te zoeken, die hem in het leven kan voorwaarts brengen. Japan moge voor de Nederlanders het hol van den leeuw schijnen, voor de Indiërs is het een land, dat zijn schooldeuren wagenwijd openzet voor al de leergierigen, ook voor ons. Als wij zulk een prachtige gelegenheid hebben, om beter onderwijs te erlangen, dan ons eigen vaderland ons biedt, waarom zouden wij daar geen gebruik van maken!

De vrees voor Japan behoeft ons daarvan niet te weerhouden. Het is geen Hollandsche vrees.

Laat ze naar Japan gaan; dat is in het belang der ontwikkeling van Indië's volk. Wil men dat niet graag zien, welnu, geeft het Indische volk dan, wat het rechtens toekomt. Vergeet daarbij echter niet, dat wij nu voor goed hebben afgeleerd, de regeering naar haar voornemen te beoordeelen. Dat geeft ons slechts teleurstellingen. Alleen haar daden komen in tel.”

Volgens een telegrafisch bericht, aan *De Locomotief* ontleend, loopt het zoo'n vaart niet met het trekken der leergierige Javaansche jeugd naar Japan. Er zouden slechts op z'n hoogst 5 Javaansche kinderen in Japan zijn.

* * *

De *N. R. Crt.* van 4 dezer wijdt een hoofdartikel aan de *Bestuurszaken der Buitenbezittingen* en zij schrijft o.a.:

„Het woord „Buitenbezittingen” staat feitelijk voor een begrip, dat in een ander tijdvak dan dit te-

---

vallen, terwijl de aanvaller zijn eigen lichaam en eigendom verdedigt. In zedelijken moed worden gedachten gevoelens en beginselen van anderen aangevallen, terwijl de aanvaller de zijnen verdedigt. Dit is dezelfde onbevreesdheid, dezelfde aanval en verdediging wat de geest van moed betreft, maar wat de letter aangaat, hebben deze toestanden eene verandering ondergaan; hun stoffelijk aanzicht is verdwenen, ze zijn in een nieuwen vorm verschenen. Want zedelijke moed heeft betrekking op beginselen; daarom is die soort van moed zuiver verstandelijk en terwijl die evenzeer vernietiging en lijden doet ontstaan, heeft deze vernietiging plaats zonder bloedvergieten en is enkel verstandelijk, n.l. de vernietiging van de beginselen van een ander; zijn lijden is verstandelijk en niet stoffelijk.

Deze vorm van moed is nu algemeen erkend en beschouwd als zedelijke moed, ter onderscheiding van gewonen of stoffelijken moed, zonder twijfel is het een betrekkelijk nieuwe ontwikkeling van den lateren tijd in de evolutie van het ras en is volstrekt nog afwezig in dieren. Eenige duizenden jaren geleden was het waarschijnlijk een bijzonder zeldzaam en nieuw vermogen en het is nog in een proces van ontwikkeling, daar een groot gedeelte van het ras er nog niet in ontwikkeld is, want, terwijl op zijn minst 70 pCt. van het ras reeds vergevorderd is in de ontplooiing van stoffelijken moed, is het twijfelachtig of 20 pCt. der menschen eenige beduidende graad van zedelijken moed hebben, ten minste zóó dat zij in het volle bezit er van zich onderscheiden van hunne medemenschen door een hoogeren graad van karakter en doorgaans — ofschoon niet juist altijd — als leiders van menschen in hunne bijzonderen kring van werkzaamheden optreden.

Maar de Nieuwe Moed, tot welker beschouwing de voorgaande opmerkingen hebben geleid, is een nog hoogeren vorm; werkelijk even veel boven en verder dan de zedelijke moed, als deze staat boven en verder is dan de stoffelijke moed, en is er even afgescheiden van als de vorige vorm. Ik heb deze de Nieuwe Moed genoemd omdat het nu iets nieuws is in dit ras, zijne openbaring tegenwoordig zeer zeldzaam en daarom weinig begrepen. Ofschoon zeer verschillend van zedelijken moed, ontstaat die er toch uit, evenals zedelijke moed, zoo verschillend van stoffelijken er uit voortkomt. Stoffelijken moed behoort aan het dier; zedelijke moed aan den mensch; de Nieuwe Moed is goddelijk, ter onderscheiding van de dierlijke of menschelijke onbevreesdheid.

(Wordt vervolgd).

genwoordige thuis behoort, en in het geheel niet past bij onze Indische toekomstpolitiek.

Men sprak van de Buitenbezittingen, gelijk de inwoner van een groote stad zou spreken van de ,,buitenwijken''. Java was het centrum, de Metropolis niet alleen maar eigenlijk het eenige deel van Indië, dat voor Nederland, dat voor den Europeaan waarde had en waar deze op eenigszins dragelijke wijze kon leven.

In die opvatting is, aanvankelijk langzaam, maar later, onder den invloed van de politiek van Van Heutsz, zeer snel een ommekeer gekomen.

De buitenbezittingen verliezen bij de thans gevoerde ontwikkelingspolitiek hoe langer hoe meer hun karakter van buitenwijken eener Metropolis.

Trouwens, hoe meer onze kennis van die gewesten vermeerdert, hoe meer daar op bestuurs-, handels- of industrieel gebied omgaat, hoe meer de ontwikkeling en de bloei toenemen, hoe scherper de differentieering zich zal afteekenen, des te moeilijker zal het blijken, hen gezamenlijk onder het hoedje van dien oneigenlijken naam te blijven vangen.

't Is echter niet een naam, waar het hier op aankomt, maar een politiek.

De gevoerde politiek heeft zich, ondanks de pogingen, om haar daarvan te bevrijden, steeds weder laten vastzetten binnen den kring van het door dien naam aangeduide begrip.

De hoofden der gewesten waren vroeger gebonden door het eenvormige consigne: voor alles zorgen, dat er zoo weinig mogelijk uitgegeven wordt en er geen moeilijkheden ontstaan. Daarna is het tijdvak gekomen van het initiatief.

Er moet worden gewerkt en uitgegeven! Kwamen er moeilijkheden, dan zou de regeering die wel helpen oplossen. Toen begonnen de gewesten te leven! Maar dadelijk werd een band aangelegd, die bedoelde te steunen, maar aldra aanving te knellen.

Er begon zich weder, en dit door toedoen van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, een ambtelijke ,,Buitenbezittingen-politiek'' te ontwikkelen. Zeer zeker komt aan dit bureau, schepping van den heer Colijn, groote verdienste toe. Zonder de hulp van dit bureau en de voortreffelijke ambtenaren, die met zijn leiding waren belast, zouden de hoofden van gewestelijk bestuur nimmer in staat zijn geweest de behoeften hunner gewesten door de regeering genoegzaam te doen erkennen, en zou de regeering die behoeften nimmer hebben kunnen doorgronden en begrijpen, veel minder in staat geweest zijn de voorziening daarin op doeltreffende wijze te regelen.

Nu behoort, gelijk van zelf spreekt, het ten opzichte van de gewesten te voeren regeeringsbeleid door de centrale regeering met behulp van de haar ten dienste staande organen te worden vastgesteld, maar wat het bestuursbeleid betreft, daarvan moet het zwaartepunt niet te Batavia, maar in de gewesten zelve liggen. Door de schepping van het bureau is dat zwaartepunt echter bezig, zich naar het departement van binnenlandsch bestuur, waarvan het een deel uitmaakt, te verplaatsen.

Tusschen het hoofd van gewestelijk bestuur, resident of gouverneur, en de regeering, behoort geen schakel, noch in den vorm van een instelling of departement, noch in dien van een persoon, als een adviseur.

Bij de zoo urgente reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen is het dringend gewenscht, hiermede rekening te houden.

Worden er, gelijk werd voorgesteld, gouvernementen opgericht, waarvan elk eenige der tegenwoordige gewesten zal omvatten, dan dient tevens het departement van B. B. te Batavia bij de betrekkingen tusschen gouverneur en regeering als tusschenpersoon te worden uitgeschakeld. Opheffing van het geheele departement, met verdeeling van zijn bevoegdheden, waar dit pas heeft, aan de technische departementen, gelijk destijds door den heer Ritsema van Eck werd aanbevolen, zou ter bereiking van dit doel, het meest gewenschte middel zijn; gebeurt dit niet, dan zou toch, door drang naar macht en invloed bij de bureauambtenaren en zucht, bij de zwakkeren onder de hoofden van gewesten, om een zwaar wegende verantwoordelijkheid van zich af te wentelen, de vroegere verhouding, zij het ook in nieuwen vorm, in het van ouds gebruikelijke spoor terugkeeren.

De regeering zal het natuurlijk niet geheel zonder ,,Bureau'', om bij haar de bestuurszaken der Buitenbezittingen voor te dragen, kunnen doen. Daartoe zou een afdeeling der Algemeene Secretarie moeten worden ingericht — een middel, dat voorzeker ernstige schaduwzijden heeft, maar althans een niet onbelangrijke reductie van het kwaad zou helpen aanbrengen.

Het incident, 't welk zich onlangs in de Indische ambtelijke wereld heeft afgespeeld, wij bedoelen het ontslag van den heer Lulofs als adviseur en diens detacheering bij de Algemeene Secretarie, schijnt er op te duiden, dat de regeering ingrijpende wijzigingen van de bestuurs-organisatie op het oog heeft. Omtrent Java verluidt, dat de instelling van drie gouvernementen thans definitief voor de deur staat.

Zou de regeering den overeenkomstigen maatregel ten aanzien van de Buitenbezittingen niet te gelijkertijd willen treffen?''

Suriname.

Onder het hoofd ,,*Vrije arbeiders op plantages*'', schrijft ,,*De West*'' van 1 Juni:

,,Het is een gelukkig verschijnsel, dat de plantages er zich meer dan vroeger op toeleggen om vrije arbeiders aan de ondernemingen te verbinden, door de uitgifte van lapjes grond.

Het voordeel is wederzijds.

Er vormt zich aldus een reserve van arbeidskrachten op de plantages, die haar zeer te stade komt. Omgekeerd vindt de landbouwer, die niet altijd ten volle kan bestaan van de opbrengst van zijn perceel, gelegenheid tot bijverdienste.

Een gelukkig voorbeeld van deze methode vindt men op de plantage Vreeland, waar een honderdtal gezinnen (meerendeels Javanen en Britsch Indiërs) rijstperceelen bezitten, waarvoor zij geen huur behoeven te betalen. Omgekeerd heeft de plantage geen hooge uitgaven voor immigratiekosten, want de noodige arbeidskrachten voor den cacaoaanplant vindt zij in meer dan voldoende mate onder de houders der rijstperceelen.

Het aardige van deze plantage is, dat wederzijdsche partijen geheel vrij staan tegenover elkander. Van een contract is geen sprake. Dwang tot nakoming van verplichtingen schijnt er overbodig te zijn. Die toestand duurt nu al sedert jaren en het geheel is een succes. De plantage produceert thans ongeveer 1000 balen rijst per jaar. Wij namen er Maandag weder een kijkje en kregen den indruk van welvarendheid en tevredenheid. De onafzienbare rijstvelden — doorsneden met dammen, die benut zijn voor den aanplant van bananen, cassave en andere kostproducten — maken een heerlijken indruk. En de woningen van de landbouwers, vooral de ruime en comfortabele verblijven van de Javanen, zijn een lust om te zien.

Wat op een betrekkelijk kleine plantage kan geschieden, is wellicht niet mogelijk op een grootere onderneming. *De Surinamer* vertelt in haar jongste nummer een en ander van de methode, die op de suikerplantage Rust en Werk wordt gevolgd om arbeiders als landbouwers zich te doen vestigen. De vestiging geschiedt daar onder een contract, dat nauwkeurig de wederzijdsche rechten en plichten afbakent. De arbeiders zijn verplicht vier dagen per week voor de plantage te werken en wel alle werk evenals de immigranten. Een middelmatig arbeider zal met dit werk ongeveer 12 cent per uur moeten kunnen verdienen en per dag ten minste 7 uren moeten werken. Daartegenover staat men hem vijf jaar kosteloos een perceel van 1(?) hectare af, met vrije geneeskundige behandeling en verpleging voor hem en zijn gezin, een renteloos voorschot van *f* 25.— voor het bouwen van een woning, enz.

Reeds hebben 80 arbeiders, uitsluitend Britsch Indiërs en Javanen, een grondje genomen. Een oppervlakte van 80 akkers is reeds met rijst beplant, 10 akkers met bananen, aardvruchten en mais, terwijl 30 akkers plantklaar gemaakt zijn.

De Surinamer heeft, dunkt ons, gelijk, als zij dit streven gunstig beoordeelt en er op wijst, dat daarbij behoorlijk gezorgd is voor de wederzijdsche belangen, van de plantage en de arbeiders.

In de laatste jaren zien wij meerdere plantages dezen kant opgaan. Sorgvliet en Jagtlust bijvoorbeeld zijn twee plantages waar men reeds verscheidene arbeiders als perceelhouders gevestigd ziet. Op Jagtlust heeft men daaronder ook eenige jeugdige Creolen.''

Tot zoover ,,*De West*''.

De opmerking moet ons uit de pen, dat men in Suriname wel eerder met deze pogingen had kunnen beginnen.

Britsch Guiana is ons in dit opzicht — als in zoo veel andere — voor geweest. Sedert jaren moedigt men daar de vestiging van vrije arbeiders op de plantages aan en met succes. De Surinaamsche planters behooren zich op de hoogte te houden van de verdere ontwikkeling van het proces bij den nabuur.

***

Eenige weken geleden bespraken wij de voorgenomen wijziging van het schooljaar op de openbare

M.U.L.O.-scholen te Paramaribo. „*De West*” deelt nu mede, dat de Gouverneur besloten heeft de wijziging uit te stellen tot 1918. „Dat is maar goed ook, — aldus het blad — want het ging niet aan om het publiek met een dergelijke wijziging plotseling te overvallen. Wij veronderstellen, dat zelfs voor 1918 van de zijde van het publiek nog heel wat bezwaren tegen den maatregel zullen worden ingebracht.”

* * *

Eindverslagen Eerste Kamer. Omtrent het ontwerp van wet houdende bepalingen betreffende de beteekening en tenuitvoerlegging in de koloniën, van in Nederland uitgevaardigde dwangbevelen en in Nederland alsmede in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao onderling, van in de koloniën uitgevaardigde dwangbevelen, werd opgemerkt, dat de benaming, waaronder de wet volgens artikel 10 kan worden aangehaald, namelijk van: „Koloniale invorderingswet” niet juist is. Immers zullen volgens de wet Nederlandsche belastingen in Nederland verschuldigd in de koloniën, en omgekeerd belastingen in de koloniën verschuldigd in Nederland kunnen worden geëxecuteerd; de wet is dus niet uitsluitend eene „koloniale”. Onjuist is ook de benaming „invorderingswet”, daar de wet alleen betreft de beteekening en ten uitvoerlegging van dwangbevelen.

* * *

Wij vestigen de aandacht der Surinaamsche collega's er op, dat hunne bladen ons ongeregeld of in het geheel niet bereiken.

Van „*Op den Uitkijk*” is het nummer van 10 Febr. het laatste dat wij ontvingen, van „*Het Onderwijs*” het nummer van 22 November 1916. „*De Surinaamsche Bode*” zagen wij in vele maanden niet. Onzerzijds worden de ruilexemplaren geregeld naar Suriname verzonden.

Curaçao.

In de *Curaçaosche Courant* van 8 Juni j.l. lezen wij o.m.:

„Bij den Kol. Raad is ingediend een ontwerp-verordening, regelende den *Openbaren Gezondheidsdienst* in de kolonie Curaçao.

De Gouverneur licht het ontwerp toe als volgt:

Het doel van het ontwerp-verordening is om de belangen der volksgezondheid in deze kolonie toe te vertrouwen aan een Openbaren Gezondheidsdienst, wiens directeur den dienst vertegenwoordigt en er het middelpunt van uitmaakt.

De gezondheids-commissie is gedacht, eensdeels als een college van advies voor het Bestuur, anderdeels als eene bron van voorlichting en hulp voor den Openbaren Gezondheidsdienst in hygiënisch-sanitaire zaken en in zaken van meer algemeenen aard, bijv. kennis van land en volk, belangen van industrie, handel en scheepvaart, enz.

Het was niet noodig de taak en de bevoegdheid der gezondheidscommissie zoo uitgebreid te maken als in het Moederland, omdat de gezondheids-commissie hier niet in aanraking komt met zelfstandige gemeentebesturen, zooals in Nederland, maar enkel met het Bestuur, den Openbaren Gezondheidsdienst en met het publiek.

Door de bepaling, dat het personeel van den Openbaren Gezondheidsdienst geen lid der commissie kan zijn, is er tegen gewaakt, dat zij te eeniger tijd te weinig zelfstandig zoude worden in samenstelling en te veel het contact met de bevolking, waaruit zij behoort voort te komen, zoude verliezen.

Aan de andere zijde wordt het nauwe verband met den Openbaren Gezondheidsdienst voldoende verzekerd door het lidmaatschap en praesidium van den Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

De benoeming van gewone leden, niet op Curaçao woonachtig, stuit op het bezwaar van zeer hooge reis- en verblijfkosten en op de moeilijkheid, om zakenmannen te vinden, die enkel voor het bijwonen van eene commissie dagen en soms weken van huis zouden moeten zijn. Daarom is getracht het bezwaar te ondervangen, door de benoeming van correspondeerende leden voor alle eilanden der kolonie, behalve voor Curaçao.

* * *

Naar aanleiding van het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende de *Begrooting van Curaçao* merkt de redactie der *Amigoe* in haar blad van 2 Juni j.l. in een Naschrift o.m. op:

„Evenals dit gebruikelijk is bij iederen Missionaris, die met verlof naar Nederland vertrekt, ontving ook Pastoor Dahlhaus van Mgr. Vuylsteke de opdracht, de belangen der kolonie en van de Missie warm aan te bevelen bij personen van invloed.

Nu was het een gelukkige gedachte van pastoor Dahlhaus, de hoofdaandacht van voorname personen en hooge autoriteiten te vragen voor den hoofdvijand van het R. K. onderwijs, we bedoelen den Kolonialen Raad.

De groote meerderheid van dezen Raad heeft bij herhaling getoond de doodsvijand te zijn van het Katholiek Onderwijs.

. . . .

„Met zulk een Kolonialen Raad is geen samenwerking mogelijk. Het Vicariaat doet alles om het Onderwijs zoo goed te geven als redelijk geëischt kan worden, het gaat zelfs nog een eind weegs mee, waar men al te veel eischt en bepaald onredelijk wordt.

Maar, reeds nu weten wij zeker, dat een nieuwe aanvrage om verhooging van subsidie, welke onmogelijk langer uit kan blijven, wil het Vicariaat het Bijzonder Onderwijs op peil houden en aan de gestelde eischen blijven voldoen, bij den Kolonialen Raad geen gehoor zal vinden.

Aan deze nieuwe weigering van wat recht en billijk is, stelt zich het Apostolisch Vicariaat liefst niet bloot.

Reeds tweemaal heeft de Regeering in Nederland het Bijz. Onderwijs in de Kolonie Curaçao moeten redden.

Pastoor Dahlhaus hoopt het nu zoo ver te brengen, dat aan dien wantoestand voor goed een einde zal worden gemaakt.

De Hooge Regeering in Nederland schijnt nu zelf maatregelen te nemen om het Bijz. Onderwijs in onze Kolonie te beschermen tegen de vexatoire maatregelen van den Kolonialen Raad.

Als dat gebeurt, hebben de heeren het slechts aan zich zelf te wijten.”

* * *

In de *Curaçaosche Crt.* van 8 Juni j.l. is een „Ingezonden stuk” geplaatst van *C. Amelunxen* betreffende *'t Onderwijs,* luidende:

„Men vreest verval van de Hendrikschool en de pogingen, die men aan wil wenden om genoemde school tot een betere onderwijsinrichting te maken, verdienen lof.

Een stel onderwijzers (met hoofdakte niet waar?) in elke klas één. Zoo'n tiental dus, die hebben we noodig. Dan zou de Hendrikschool een school worden om je petje voor af te nemen. Ik betwijfel niet, de uiterlijke verzorging zou er in dit geval mogen zijn, ik wil zelfs toegeven, dat de school er in wezen door op zou knappen mits — die onderwijzers met hoofdakte dan goede onderwijzers waren, want onder hen is evenveel minderwaardig materiaal als onder de niet hoofdakte bezitters.

Een stel goede — als waarvan boven sprake is — krijgen we op Curaçao nooit!

Jawel, hoor ik roepen, als er maar beter betaald wordt, de Indische regeling mijnheer!

De Indische salaris-regeling komt op Curaçao nooit tot stand! Die komt te duur. Weet men wel, dat in Indië de onderwijzers met hoofdakte opklimmen tot *f* 700.— in de maand. Dat bedrag zal men in Curaçao nooit of te nimmer betalen, dan zou de kwestie verbroken evenwicht in de gage's in het geding komen.

De conclusie ligt voor de hand. Als Curaçao zijn eisch „hoofdacte” blijft of zal gaan handhaven zal men zich tevreden hebben te stellen met die hoofdakte-bezitters, die in de Oost niet terecht kunnen.

Maar al zou Curaçao de Indische regeling treffen en zelfs de verlofsregeling als die in Indië maken, waarom zal dan een vreemd onderwijzer Curaçao de voorkeur geven boven Oost-Indië.

De West heeft de naam ongezond te zijn en al weten wij beter, feit is het dat de Nederlandsche onderwijzer met geruster hart naar Java trekt, waar dagelijks een paar honderd menschen aan de pest sterven, dan dat hij zich hier bij zijn landgenooten voegt, die voortdurend met elkander overhoop liggen.

Dus Curaçao zou boven de Indische regeling dienen te gaan? — nogmaals men doet het niet — nooit of te nimmer en in dit verband beteekent vasthouden aan de eisch hoofdakte of geen sollicitanten of een enkele, dus geen keus uit velen.

Wat dan? — Schaft de rangen af, laat de eischen hoofdakte vallen, die de onderwijzer niets geschikter maakt voor zijn werk en roept op voor Curaçao onderwijzers zonder meer, zonder onnoodige bijakten, die het aantal sollicitanten beperken.

Breng het aanvangssalaris op — minstens *f* 3000 met eenige periodieke verhoogingen om er den moed in te houden. Dan krijgt men bij elke vacature veel sollicitanten. Daaruit kan men de besten laten pikken. Zoodoende komt de Hendrikschool dan aan een stel onderwijzers van de bovenste plank.

Voorstanders van goed onderwijs, ik bied u dit artikeltje ter overweging en bespreking met de meeste ernst aan”.

* * *

Onder het opschrift „*Een teeken des tijds*” schrijft de *Amigoe:*

„Gedurende de groote armoede, welke er in de laatste jaren heerschte, was het Gesticht voor Krankzinnigen steeds opgepropt met arme lijders. Het is zeer zeker een verblijdend teeken, dat, nu de algemeene toestand aanmerkelijk verbetert, het aantal krankzinnigen weder geregeld afneemt.

Bedroeg het aantal krankzinnigen gedurende de eerste vijf maanden van het jaar opgenomen in de laatste jaren steeds dicht bij de 40, dit getal liep dit jaar niet hooger dan 18.

Ook verdient het opmerking, dat er vroeger altijd meer mannen dan vrouwen werden verpleegd, in den laatsten tijd is dat juist omgekeerd.

Er wordt meer gewerkt door de mannen, omdat er meer gelegenheid voor is, en dien ten gevolge

wordt er minder leeggeloopen en gesuft, en vooral minder gedronken."

En betreffende *De Volksgezondheid* schrijft hetzelfde blad:

„De Gouverneur heeft bij den Kolonialen Raad een Ontwerp ingediend van bepalingen tot het tegengaan van den verkoop van schadelijke eet- en drinkwaren.

In de Memorie van Toelichting lezen wij:

Dat eet- en drinkwaren door de bevolking te nuttigen, aan een doeltreffend toezicht moeten onderworpen zijn, is een in de laatste jaren algemeen aangenomen beginsel.

Behalve dat het gebruik van ondeugdelijke eet- en drinkwaren reeds tal van malen tot schade der gezondheid van velen heeft geleid, zelfs tot den dood heeft gevoerd, hetgeen al voldoende reden zou zijn, om een nauwkeurig toezicht tot een noodzakelijken eisch te maken, heeft een zoodanige keuringsdienst ook in oeconomisch opzicht groote beteekenis, en wel voornamelijk in tweeërlei opzicht.

In de eerste plaats is het oecomisch verlies, dat de bevolking ook zelfs door betrekkelijk geringe vervalsching lijdt, zeer aanzienlijk. Nemen wij bijv. aan, dat bij de allergewoonste voedingsmiddelen als melk, brood en vetten een vervalsching van slechts 10 pCt. werd bewerkt, dan leert een eenvoudige berekening, dat deze vervalsching de bevolking jaarlijks op een schade van tienduizend guldens komt te staan.

In de tweede plaats is het bestaan van een keuringsdienst in dit opzicht van beteekenis, dat vervalschende fabrikanten in plaatsen en streken, waar wèl een zoodanige instelling bestaat, nu niet langer hunne minderwaardige producten bij voorkeur naar deze gemeenschap kunnen expediëeren. Immers, in eigen land, en in plaatsen, waar een keuringsdienst bestaat, vinden hunne waren geen aftrek; des te meer worden zij geworpen naar plaatsen, waar geen keuring van deze artikelen wordt uitgeoefend.

Het instellen van een keuringsdienst heeft dus een preventieve werking. Deze meening berust niet op hypothesen; het is bijv. bekend, dat bepaalde fabrieken een onderscheid maken in de hoedanigheid hunner producten, al naar gelang deze bestemd zijn voor steden mét, of zónder keuringsdienst, van het bestaan waarvan de fabrikanten nauwkeurig op de hoogte zijn."

* * *

Elders lezen wij onder de berichten, welke de jongste mail ons bracht:

„Het Amerikaansch *Weather Bureau* zal te Willemstad worden geopend. Vanwege de Am. Regeering is uitgezonden Prof. *O. L. Fassig*, die de noodige meteorologische instrumenten heeft opgesteld.

Het bureau zal gevestigd zijn in de Breedestraat, overzijde, boven de woning van den heer J. H. Jonckheer.

Prof. Fassig is gisteren met het s. s. „Philadelphia" naar New York vertrokken.

* * *

San Salvador, hoofdstad van de gelijknamige republiek, is benevens eenige voorsteden door een aardbeving of een vulkanische uitbarsting verwoest.

Er zijn eenige slachtoffers te betreuren, waaronder echter volgens een particulier telegram geen enkel lid van de daar gevestigde Curaçaosche kolonie.

* * *

Er heeft zich eene commissie gevormd bestaande uit de dames: Rebecca C. Henriquez; M. Moller; Evelina Winkelschemel; Lelia Capriles en A. C. Willemsen, die zich belast met het organiseeren van een bazaar ten bate van het *nieuwe theater*. Zij deelt mede dat de opening van den bazaar zou plaats hebben op den 19en Juni, des avonds om 8 uur in de benedenzalen van de Loge „De Vergenoeging".

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Technische Avondschool. De *Sinar Djawa* vernam, dat van Regeeringswege voortgegaan zal worden met de toekenning van een subsidie van *f* 500 aan de vereeniging „*Mangoenhardjo*", ten behoeve van de door haar in het leven geroepen technische avondschool, onder voorwaarde, dat het daar gegeven onderwijs zal worden gewijzigd in den zin, als door een door den Directeur van Onderwijs te benoemen commissie zal worden bepaald. Hoewel nog niet vaststaande hoe die wijziging zal plaats hebben, heeft het bestuur van „*Mangoenhardjo*" maar vast in deze regeling toegestemd.

Drang naar Onderwijs. Hetzelfde blad vernam ook, dat er te Semarang een tweede H.-I. school zal komen. De kosten van oprichting zullen ± *f* 4000 bedragen. Mogen er nog meerdere komen, roept de redactie uit! Want één er bij is niet voldoende. Nog honderden kinderen wachten op plaatsing.

Oneenigheid. De *Oetoesan Melajoe* en de *Kaoem Moeda* hebben ruzie over doel en beteekenis van de S. I. *Datoe Soetan Maharadja*, redacteur van de *Oetoesan Melajoe* — zoo schrijft de *Kaoem Moeda* — wil niets van de S. I. weten. Hij beweert, dat de meeste hoofden van Sumatra's Westkust haar vijandig gezind zijn. Hij is niet genegen om met „Insulinde" en de Indiërs het Hollandsche Gouvernement te weerstreven. Hij brengt in herinnering den opstand in Djambi, de handelingen van *Hadji Mohamed*, door hem een flesschentrekker genoemd, zoo ook die van *Goenawan*, destijds door Tjipto openbaar gemaakt. Hij heeft er geen behoefte aan de hulp van de S. I. in te roepen, daar de Menangkabauers zich zelve wel kunnen helpen en weten, wat zij noodig hebben.

De *Kaoem Moeda* heeft 't naar aanleiding van het vorenstaande lang en breed over de schoone roeping van de Inlandsche pers, de stem van het Inlandsche volk, die der Regeering de wenschen van den kleinen man kenbaar maakt. Te Padang schijnt 't anders te zijn. Daar doet het bestuur met de pers wat het wil en de politie doet er ook aan mee. De Inlandsche bladen zien de overheid naar de oogen. Enfin dit is haar zaak, maar wat ergerlijk en onverantwoordelijk is — alzoo de *Kaoem Moeda* — dat is haar houding tegenover andere Maleische bladen. Uit nijd, dat aan *Datoe* niet de een of andere mooie positie in de S. I. is aangeboden, werkt hij anderen tegen, die het goede willen. Waar het iedereen duidelijk is, dat het Gouvernement door zijne ambtenaren het volk onderdrukt, daar zegt de *Oetoesan Melajoe*, dat deze beschuldiging onwaar is. En dat **om deze reden** (onderdrukking) een Regeeringscommissaris naar Sumatra is gezonden, noemt Datoe een ongegrond verwijt. Er is — zegt hij — geen enkel bewijs, dat de bevolking geklaagd heeft over den druk van heerendiensten en belastingen.

In een ander nummer van de *Kaoem Moeda*, zegt de redactie, dat nu kort geleden de S. I. haar stem heeft doen hooren over de belastingheffing en de heerendiensten op de Buitenbezittingen en de Regeering dientengevolge een Regeeringscommissaris heeft gezonden om een onderzoek dienaangaande te doen, het thans ook haar plicht is om dien commissaris de noodige inlichtingen te verstrekken. Bericht wordt, dat kort vóór het vertrek van dien hoofdambtenaar, de Regeering een nota van een journalist ontving, waarin is aangetoond, dat de bevolking van Sumatra's Westkust tevreden is en geen aanleiding heeft om te klagen. Indien het waar is, dat een dergelijke nota is ingediend, dan hopen wij (red. *Kaoem Moeda*), dat allen, die in 1908 in Komang begraven liggen, uit hunne graven herrijzen om den waarheidlievenden steller van deze nota dank te zeggen. Misschien dat er dan ook een decoratie voor hem gereed zal liggen.

S. I.-vergadering. De *Sinar Djawa* maakt melding van een groote vergadering te Petaroekan bij Pemalang door de S. I. gehouden, die bezocht werd door een paar duizend S. I.ers en waarbij ook Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren tegenwoordig waren. *Tjokroaminoto* was van Soerabaja overgekomen, hij opende en leidde de vergadering. Hij sprak eerst over het doel van de S. I. en ried de bevolking aan geen gronden meer in huur af te staan aan de suikerfabrikanten, als er geen ongehoord hooge prijzen bedongen kunnen worden. De bevolking moest zich niet laten overhalen haar gronden te verhuren voor *vijf* jaren, daar het toch zeker is, dat na het verstrijken van dien termijn die gronden het eigendom geworden zijn van de fabrieken, zoodat de bevolking zich dan slechts de vingers kan nalikken.

Deze S. I.-vergadering is gehouden kort vóór Tjokroaminoto's vertrek naar de buitenbezittingen.

Ook te Paree (Kediri) werd een groote S. I.-vergadering gehouden mede door genoemden Tjokro geleid. Een Arabier uit Soerabaja, *Basan bin Abdoel Rachman* en een Boeginees uit Makassar, waren daarbij tegenwoordig, zoomede eenige Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren. De *Oetoesan Hindia* wijdt er een artikel aan, en meldt, dat *Tjokro* gesproken heeft over de tabakscultuur in Djember en de bevolking middelen aan de hand deed om zich te bevrijden van den druk, dien zij van de tabakkers ondervindt. Hij vroeg o.m. of het voor de bevolking een ruïne zou zijn, indien zij hare gronden niet meer aan de tabakkers verhuurde?

In de plaats van *Marco*, die nu tengevolge van zijn veroordeeling voor twee jaren aan den dienst van de

S. I. is onttrokken, heeft de S. I. naar een waardigen vervanger gezocht en dien gevonden in de personen van de heeren *Westerveld* en *Sneevliet* (van Insulinde). De *Sinar Djawa* schrijft dienaangaande: „Om reden van politieke beginselen heeft Westerveld ontslag gevraagd uit den Semarangschen gemeenteraad. Den S. D. Westerveld hebben wij leeren kennen als een orang S. I. Dit is ons gebleken uit zijn optreden en houding in den gemeenteraad. De S. I. te Semarang moet op middelen zinnen, opdat deze S. I.er zitting blijft nemen in den raad der Semarangsche vroede vaderen. Want hoewel de S. I. geen stemrecht heeft, is het goed, dat hij voor ons blijft werken bij de gemeenteverkiezingen. Den 6en Mei vergadert de S. I. Zal de S. I. te Semarang dan blijken revolutionair te zijn? Als nu Westerveld en Sneevliet beiden zitting hebben in den gemeenteraad, dan heeft de S. I. immers door hen stem in den raad?

Ontdekkingen? De *Oetoesan Hindia* meldt, dat *Tjokroaminoto* van zijn reis naar Borneo en Celebes overhaast te Soerabaja is teruggekeerd. In Midden-Celebes moet hij toestanden aangetroffen hebben van dien aard, dat hij vreest, dat de S. I. of S.I.-ers genoemd zullen worden daaraan debet te zijn. Zijn bedoeling is 't de Regeering van een en ander op de hoogte te stellen.

Reisbrieven van Abdoel Moeis. In de *Kaoem Moeda* worden reisbrieven van *Abdoel Moeis* opgenomen. Uit Port Said is een zijner laatste brieven geschreven. In de Preanger Bode is overgenomen, wat hij over het leven aan boord meldt. Daarover is hij lang niet te spreken. Hij werd door meer dan 90 pCt. der passagiers vrijwel genegeerd. De heeren Dr. Moresco en van der Houwen van Oordt waren wel vriendelijk. Hoe dichter bij Europa, hoe vriendelijker ze werden. Maar de rest, vooral de Europeesche onderwijzers en marine-officieren, waren hoogst onhebbelijk. Ronduit durfde er één te zeggen, dat de Inlanders wel 2000 jaren bij de Hollanders ten achter waren en dat het Gouvernement met zijn hervormingen daarmede wel wat rekening mocht houden. Een marineofficier vertelde met een vriendelijk gezicht, dat de Inlanders noch voor matroos, noch voor zeeofficier geschikt zijn. Al hadden ze gelijkwaardige diploma's, ze misten toch de eigenschappen om hun kennis in de praktijk toe te passen. Toen *Abdoel Moeis* het tegendeel wilde bewijzen, verklaarde bedoelde marineofficier heel beminnelijk, dat Abdoel Moeis dat maar niet moest doen, omdat hij daar toch geen verstand van had. Ook aan een Inlandsche militie zou men niets hebben, die was niet te vertrouwen.

Abdoel Moeis was erg boos en heeft dien officier geen groet meer waardig gekeurd. Dat de meeste passagiers hem als een gevaarlijk individu beschouwden, goed om levend verbrand te worden, begrijpt hij heel goed. 't Zijn allemaal...... trouwe lezers van het *Nieuws van den Dag van N.-I.* En dus zien ze hem aan voor den hoofdmoordenaar van de gevallenen te Djambi. Aan boord heeft *Abdoel Moeis* zich stil gehouden, maar later komt de afrekening." Zoo luidt 't o.m. in die „Reisbrieven".

„Kaoetamaan Istri". Aan de statuten dezer vereeniging te Tjiamis, opgenomen in de Javasche Courant, ontleent de *Kaoem Moeda* 't volgende: Het doel der vereeniging is het oprichten en in stand houden van een fonds, ter bestrijding van de kosten van oprichting van scholen voor en het verleenen van onderwijs aan Inlandsche meisjes in het gewest Preanger Regentschappen. Als lid kan worden aangenomen een ieder, die den leeftijd van 18 jaren bereikt heeft. De maandelijksche contributie ten behoeve van het doel der vereeniging, waartoe elk lid verplicht is, bedraagt minstens *f* 0.10. De vereeniging wordt bestuurd door vijf leden. Voor het eerst bestaat het bestuur uit *Nji Raden Ajoe Soetanandika, presidente;* mevrouw *Th. A. A. Hartevelt*, geb. *Haynauer*, secretaresse; *Nji Raden Asana*, penningmeesteresse; mevrouw *J. F. Burghard*, geb. *Wardenaar*, commissaresse; *Nji Raden Natakoesoemah*, commissaresse. De directie vult zich zelvè aan. Zij wordt terzijde gestaan door een commissie van bijstand, bestaande uit ten hoogste vijf leden. Voor het eerst bestaat die Commissie uit *Raden Toemenggoeng Sastrawinata;* de heer *C. F. Gonsalves; Mas Setjaditrata; Raden Djajawinata, Raden Koesoema Adi.* De commissie vult zich zelve aan.

Vorstelijke Huwelijken. Het huwelijk van vier dochters van den Sultan van Djokdjakarta werd Maandag 14 Mei j.l. voltrokken. Er was een gezantschap van den Soenan van Soerakarta aanwezig. De kosten van deze huwelijken, de feesten, enz. worden geschat op een totaal van vijftig mille. Alleen op den eersten feestdag waren daarvoor 3000 Inlanders werkzaam, allen in betaalden arbeid. *(Sinar Djawa).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Valsche Voorstellingen. De *Sin Po* acht den heer *Tjokroaminoto*, president van de C. S. I., een gevaarlijke volksmenner, en *Abdoel Moeis* ook niet te vertrouwen. Het blad releveert 't volgende — zooals 't in de *Preanger Bode* te lezen staat, van de door laatstgenoemde te Genève uitgesproken rede: De oorzaken van het ontstaan der S. I. waren de minderwaardige praktijken door de Chineezen, die de brug vormen tusschen Inlandsche en Europeesche kooplieden, toegepast op de bevolking als geldschieters. Een domme Inlander, die *f* 5.— leent, moet dat bedrag dagelijks met *f* 0.25 gedurende een maand inlossen, hetgeen neerkomt op een jaarlijksche rente van 600 pCt. Europeesche kooplieden, die zich rechtstreeks in verbinding willen stellen met den Inlander, worden bedreigd met boycot. Sinds den boxeropstand worden de Chineezen hooghartig en lieten zich door den Inlander *toean* noemen. Vaak kwam het voor, dat de een of andere Inlander door een troep Chineezen werd aangevallen. Te Solo stelden zich voor het eerst de Inlanders te weer. Daar bezat Hadji Samanhoedi een batikkerij, die met de Chineezen concurreerde. Dat gaf vijandschap en vechtpartijen, totdat Hadji Samanhoedi ten slotte 30000 Mohammedanen, deels uit Solo, deels uit andere plaatsen, vereenigde. Het gouvernement trad tusschenbeide en verbood de S. I. buiten Solo. De beweging was echter reeds te ver gevorderd en niet lang daarna vereenigde de heer Tjokroaminoto een gewezen H. B. S.-leerling, te Soerabaja alle S. I. tot een geheel. Toen het zoover gekomen was, was het gouvernement slim genoeg om officieele relaties met de S. I. aan te knoopen; niettemin werd zij door het Europeesch en Chineesch publiek onbillijk beoordeeld. De Chineezen vereenigden zich om tegen de S. I. te ageeren en men kan er zeker van zijn, dat de Chineesche bloedzuigers leugenachtige berichten over de S. I. verspreidden. Zoo werd o.a. het bericht verspreid, dat de Inlanders te Banjoemas een opstand wilden verwekken, zoodat vele Europeanen de vlucht namen. Naar aanleiding hiervan ontkent de *Sin Po*, dat het streven van de S. I. economisch zou zijn, zooals door *Abdoel Moeis* geschetst. Geen enkele S. I. toko wordt goed beheerd en Dr. Rinkes zelve heeft zich uitgelaten, dat de S. I. in de eerste plaats haar ontstaan dankt aan den nationaliteitswind, die over Azië strijkt en den vooruitgang van Japan, terwijl het opdringen van den Christelijken godsdienst door G.-G. Idenburg de aanleiding werd. De S. I. is een politieke vereeniging, zegt de *Sin Po*, met den Islam als basis. Vervolgens bespreekt het blad de bewering, dat Chineezen 600 pCt. interest eischen. Mr. P. H. Fromberg, zegt het blad, schreef in „De Chineesche beweging" pag. 5: „De Chineezen fungeeren als geldschieters „voor de Inlanders, wier financiën steeds in de war „zijn, zoodat de assurantiepremie te hunnen opzichte „te hoog moet zijn. Inlanders kunnen niet sparen, „hebben geen bedrijfscrediet, hun bezittingen worden „den door de politie onvoldoende beschermd, de civiele „procedure duurt te lang, de priesterraad „knoeit vaak met de boedels, enz., zoodat het risico „voor den Chineeschen geldschieter zeer groot is." En dan het Gouvernement zelf, zegt de *Sin Po*, dat eischt 75 pCt. in de pandhuizen, zonder daarbij eenig risico te loopen.

Strijd over de S. I. Eigenaardig is 't — zoo vervolgt het blad — dat nu in de Maleische pers weer eens een pennestrijd ontbrand is over den oorsprong van de *S. I.* De een noemt het een economische, de ander een politieke, een derde een godsdienstige beweging. Misschien hebben ze allemaal gelijk en is het een *tjampoer adoey* (allergaartje). Maar grappig doet het wel aan, als de heer *Abdoel Moeis* de schuld geeft aan de Chineezen, die immers als geldschieters zoo bar en bar van den Inlander profiteeren. Men zou de vraag kunnen stellen: Waarom laat de Inlander zich dan geld schieten? Waarom „piendjemt" (leent) hij dan altijd? Dat is toch zijn eigen verkiezing. De S. I. moest liever, als zij het ten minste werkelijk goed met den Inlander meent, den Chinees aan haar landgenooten ten voorbeeld stellen. Door zijn ijver en spaarzaamheid komt hij, hoewel als vreemdeling altijd eenigszins gehandicapt, er bijna altijd boven op. Zoodra de S. I. in haar wapen de zinspreuk voert: „zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kasteelen", zal zij een zegen voor den Inlander worden. Dan zullen de pandhuizen verminderen en de spaarbanken bloeien. Dan behoeft men niet meer te pikeren over inzinking en mindere welvaart en opheffing. En dan zal de S. I. niet meer boos zijn op den „geldschietenden Chinees", want die bestaat dan niet meer.

„Laat ze maar crepeeren". Naar aanleiding van het bericht in de *Sin Po*, dat in de gevangenis te Glodok (Batavia) verscheidene van de Djambische gevangenen van uitputting gestorven zijn, teekent de *Warna Warta* aan, dat die menschen immers hun geboortegrond verdedigd hebben met geen ander doel dan om dien vrij en zelfstandig te maken, wat slechter geacht wordt dan rooven en moorden. En daarom, aangezien met goed fatsoen niet te veel menschen opgehangen kunnen worden, was het maar beter geweest ze op die manier dood te laten gaan, niet waar?" Alzoo de schrijver.

Een Sino Japanese Club. De *Perniagan* deelt mede, dat te Batavia spoedig de oprichting te verwachten is dezer sportvereeniging, welke zich zal toeleggen op het beoefenen van tennis en baseball.

Van Vreemde Koloniën.

De Duitsche sociaal-democratie en de koloniale politiek.

In een vorig nummer wezen wij op verschil van opvatting tusschen de Duitsche sociaal-democratische afgevaardigden in den Rijksdag ten opzichte van de koloniale politiek. 't Is zeker niet louter toeval dat de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Juli juist nu een artikel over 't standpunt der S. D. bevat, en dat zij Gustav Roske bereid heeft gevonden zijn beschouwingen hierover ten beste te geven. Aan zijn vrij uitvoerig artikel ontleenen wij 't volgende:

Op 't tijdstip dat zich in Engeland, Frankrijk en Nederland de arbeidersklasse een politieke vertegenwoordiging wist te bezorgen, waren die landen reeds lang in 't bezit van koloniën. De S. Die. van die landen heeft geruimen tijd de behoefte niet gevoeld om met een duidelijk programma stelling tegen de koloniale politiek te nemen. In Duitschland, waar een sterke neiging bestond tot principieele behandeling van staatkundige problema's, deed de behoefte aan behandeling van 't koloniale vraagstuk zich niet voelen zoolang zij voor 't Rijk geen practische beteekenis had. 't Duitsche rijk trad in 1871 zonder koloniaal bezit in 't leven. Zelfs was er een aanwijzing geweest dat de Rijksdag daar ook niet aan wilde. In November 1870 was een petitie van Bremer reeders om Saigon in Fransch Kochinchina over te nemen, door den N. Duitschen rijksdag afgewezen; bij die gelegenheid had de sociaaldemocraat Mende een programmanummer geformuleerd, daar hij die overname als een annexatie afkeurde, wijl zij niet met toestemming van de bewoners zelf zou geschieden.

Daarbij zijn in tien jaren geen koloniale vragen in den Rijksdag in debat gekomen. In 1880 werd een wetsontwerp, om de maatschappij die ondernemingen op Samoa had, steun te verstrekken, met 118 tegen 112 verworpen. De S. D. hadden geen koloniallust te bestrijden, want deze was er niet, vond althans geen meerderheid.

In 1884 vond 't begin der koloniseering van Z. W.-Afrika bij Rijksdag en bij Bismarck nog een koel onthaal. Maar in dat jaar begon Dr. Bamberger in den Rijksdag zijn begeesterende verdediging voor een koloniale politiek. In Januari 1885 kwam de S. D. Hasenclever op tegen de overdreven verwachtingen, die men de toekomstige kolonisten voorspiegelde, maar hij richtte zich niet tegen 't begrip der koloniseering in Schutzgebieten. Hij verwachtte dat 't hoofde voordeel niet zoo gemakkelijk en zoo mild zou toevloeien en hij vreesde veelvuldigen strijd met inboorlingen. Toen de uitbreidingslust verder ging en in Kameroen b.v. inderdaad tot bloedige ontmoetingen leidde, kwam de S. Die. hiertegen in verzet, zij bestreed de gegenwärtige gevaarlijke koloniale politiek. Tegen een gezagspositie ter bevordering van de wetenschappelijke verkenning van Afrika had de partij geen bezwaar.

Bij de aanvragen om subsidie voor de stoombootdiensten, in 1885, was de S. D. fractie geneigd de lijnen op Oost-Azië en Australië te steunen, aangezien zij uitsluitend ten dienste van handel en verkeer gevraagd werden, maar zij was niet te vinden voor de lijnen naar Samoa en Oost-Afrika, daar zij de koloniale politiek, voor zoover zij toen te overzien was, niet kon billijken. Zij vond daarbij steun van velen buiten de partij, zoo vond Eugen Richter 't gevraagde bedrag voor de eerste 7 beambten voor Z. W.-Afrika, Togo en Kameroen van te vergaande strekking. Maar in beginsel wezen de S. D. de koloniale politiek toch niet af, zoo zeide Liebknecht bij een debat op 4 Maart 1885: Werkelijke koloniën, landbouwkoloniën e.d. zijn in bepaalde tijdperken van buitengewoon nut geweest. De menschelijke kultuur kan van 't koloniaalwezen niet worden losgemaakt.

In de eerst volgende jaren bleef de toestand ongeveer dezelfde, de koloniën groeiden langzaam, de Rijksdag verwachtte er niet veel van. De S. D. hadden hun tijd en belangstelling aan belangrijke binnenlandsche kwestiën te geven, bij 't aanvragen van geld namen zij 't standpunt aan, door den afgevaardigde Kayser voor de begrooting van 1888 uitgesproken, aangezien de voor de koloniën vroeger uitgesproken verwachtingen niet in vervulling waren gegaan, behoorde er verder geen geld voor gegeven te worden, vóórdat op een verkregen resultaat en voordeel voor de Duitsche natie kon worden gewezen.

De misslagen, bij 't koloniaal beleid begaan, riepen in datzelfde jaar de aandacht echter nog nader op voor hetgeen in Oost-Afrika tot den z.g.n. opstand der Boeschiri leidde. Wat daar in naam van 't uitroeien van den slavenhandel gebeurde, gaf Paul Richter aanleiding tot de volgende ontboezeming: „Ik heb in de tegenwoordige leiding der D. politiek niet zooveel vertrouwen om te gelooven, dat zij, voor zoover zij haar organen in Afrika heeft, zich bijzonder inspant om de kolonisatie in werkelijk humanen en z.g.n. christelijken zin uit te voeren. Een stelsel, dat elke onbevriende partij dadelijk met uitzonderingswetten bedenkt; een stelsel, dat koelbloedig tienduizenden en nogmaals tienduizenden vreedzame bewoners over de grenzen van hun land deed drijven; een stelsel, dat er zich tot nu toe hardnekkig tegen verzet heeft aan de inheemsche arbeiders een broodnoodige beschermende wetgeving te schenken; een stelsel, dat ieder persoonlijken tegenstrever door alle mogelijke vervolgingen en processen tracht te vernietigen; een zoodanig stelsel kunnen de S. D. niet vertrouwen, kunnen zij niet volgen."

De S. D. hielden vast aan de oorspronkelijke opvatting van Bismarck, dat de opbrengsten van de Schutzgebieten de kosten van hun eigen bestuur moesten dekken. Intusschen had de ondervinding reeds geleerd dat dit vooralsnog niet mogelijk zou zijn. Toch verklaarde Georg v. Vollmar in 1890: „alle beschikbare moreele en materieele krachten van ons volk en van de gemeenschap zijn te vereenigen en voor 't eigen volksbelang aan te wenden". Maar hij zeide daarnaast bovendien: „Ik ijver volstrekt niet tegen een D. kolonisatie in O. Afrika. Dat zou een strijd tegen windmolens zijn, daar dit niemand, ook geen regeering kan hinderen. 't Staat ook buiten twijfel dat dergelijke ondernemingen ten slotte kultuurdoeleinden dienen, al zijn er vaak ook zeer treurige phases voor door te maken en komen er bedenkelijke verschijnselen bij voor .... Ik bestrijd dus niet de kolonisatie op zich zelf, maar ik verlang, dat alle dergelijke ondernemingen aan 't particuliere initiatief zullen worden overgelaten." Wel zou hij voor wetenschappelijke onderzoeken geld willen toestaan. Toen in 1891 voor dit doel voor Afrika 200.000 M. werd gevraagd, kwam daartegen van vrijzinnige zijde krachtig verzet, de S. D. steunden de aanvraag.

't Heeft vrij lang geduurd vóórdat de S. D. principieel tegen de koloniale politiek stelling genomen hebben. Eerst in 1900, dus zestien jaren nadat D. aan koloniaal politiek begon te doen, kwam 't op den partijdag te Mainz tot een diepgaande bespreking van de vragen van koloniale- en wereldpolitiek. Het verkrijgen van Kiautschoe en de Chineesche Boksersveldtocht gaven hiertoe den stoot, maar hetgeen in de D. koloniën was gebeurd en ook over gruwelen in de overzeesche bezittingen van andere landen werd gemeld, deed de aandacht te meer op deze kwestiën vallen. Zoo kwam de partijdag tot een afkeuring van de veroveringsstaatkunde o.a. aldus uitgedrukt:

„Deze politiek berust op de toeëigening door geweld van vreemd gebied en de meedoogenlooze onderdrukking en uitbuiting van de daar wonende volksstammen; zij leidt ook noodwendig tot demoraliseering en verruwing van de elementen, die hun roofzucht door de meest te verwerpen, ja zelfs door onmenschelijke middelen trachten te bevredigen, waardoor zij meer voortgezet verzet der mishandelden uitlokken. De S. Die. komt, als vijandig staande tegenover elke onderdrukking en uitbuiting van menschen door menschen, beslist op tegen de roof- en veroveringspolitiek."

Ook 't Internationaal socialisten-congres van 1904 in Amsterdam vond de koloniale politiek op zijn programma. In een besluit, dat op Indië betrekking had, kwam voor: „'t Kongres erkent 't recht van bewoners van geciviliseerde landen, om zich neder te zetten in landen, wier bevolking nog in een laag stadium van ontwikkeling is. Maar de vormen, waarin 't kapitalisme zich geuit had in de koloniale uitbreiding, werden scherp veroordeeld, en naast 't vermelde besluit werd een ander gesteld, dat 't den S. D. tot plicht maakte: „Onvoorwaardelijk alle gruwel- en gewelddaden openbaar te maken, waarvan inboorlingen ergens 't offer zijn geworden; voor hen krachtige beschermende maatregelen te eischen tegen militair barbaarsch optreden en kapitalistische uitbuiting, en alle aandacht eraan te geven dat zij niet door list of geweld van hun eigendom worden beroofd. Maatregelen, die de levensvoorwaarden der inboorlingen kunnen verbeteren voor te stellen of te ondersteunen, z.o. arbeid van algemeen nut, hygiënische verbeteringen, scholen, enz. Voor de inboorlingen die mate van vrijheid en zelfstandigheid te vragen, welke hun ontwikkeling kan toelaten, met de volslagen emancipatie der kolonie als einddoel."

In deze richting is, door 't uitoefenen van kritiek op de misstanden en misslagen, die helaas te constateeren vielen, veel gedaan. De toestanden in de koloniën werden geleidelijk beter. Op 't tijdperk van de krijgstochten volgde dat van den stelselmatigen kultuurarbeid, die langzaam zegenrijk werkte.

't Bestuur heeft erkend, dat de hoofdfactor bij de ontwikkeling de inboorling zelf moet zijn. Voor gezondheidsdoeleinden zijn belangrijke bedragen bestemd, 't onderwijs werd geregeld, groote sommen werden toegestaan voor de ontwikkeling van den inlander in verschillend opzicht. Dit is door de S. D. gesteund. Vóórdat de oorlog uitbrak kon de hoop worden gekoesterd, dat Togo, Kameroen, Oost-Afrika tot een snelle vredesontwikkeling zouden komen. Daarom betreuren ook de S. D. dat de oorlog door de vijanden „mit toller Zerstörungswut" naar de koloniën is overgebracht, zoodat een waardevolle inzet van ontwikkelingsarbeid teniet is gedaan.

Nooit heeft de afkeer van koloniale credieten de beteekenis gehad, dat 't lot der koloniën den S. D. onverschillig zou wezen. Voor emancipatie zijn de Schutzgebieten nog lang niet rijp. 't Behoeft wel niet verzekerd te worden dat de Duitsche S. D. den wensch niet deelen het uitgestrekte koloniale bezit van Frankrijk en Engeland nog meer te zien uitbreiden. Daarom spreekt 't van zelf, dat bij 't bepalen van de vredesvoorwaarden, de eisch, Duitschland moet ongeschonden uit den wereldoorlog komen, ook insluit: 't Duitsche koloniale bezit moet teruggegeven worden. Over verschuivingen en wijzigingen, die niet te verhinderen zullen zijn, kan onderhandeld worden. De S. Die. hoopt, ook in de toekomst met alle ernst te kunnen meewerken aan de oplossing van de omvangrijke kultuurvraagstukken, die het D. volk wachten in zijn hersteld koloniaal gebied.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Neerlandia.

Het Aug. Nr. opent met een artikel van den heer H. J. Kiewiet de Jonge, gewijd aan de nagedachtenis van Prof. Dr. H. Kern. Schr. doet vooral uitkomen diens verdiensten ten opzichte van het Algemeen Nederlandsch Verbond, waarvan Prof. K. een der oprichters, de eerste voorzitter en sedert 1903 eerelid was.

In de navolgende woorden schetst de heer K. de J. zoo juist Prof. Kern's meening over den Inlander, dien hij met hart en ziel liefhad.

,,Wat naar buiten Kern's onmiskenbaar stempel droeg, was het standpunt van het Verbond tegenover onze Oost. Gevolgd wel, veranderd nooit, is de koers dien hij als opperste zegman van meet af voorschreef. Krachtiger dan hij het deed, kon aan steeds zich uitbreidende kringen nooit de verachting worden geuit over het domme gedrag van die Indische ambtenaren en particulieren, die in hun gevaarlijken waan — Kern sprak dat woord dan steeds met stemverheffing! — zich verheven achtten boven den inlander. En nooit liet hij na denzulken, en ons allen Nederlanders, den geestesadel voor te houden van die beschaafden onder de Javanen, uit wier brieven in voortreffelijk Nederlandsch, hij zoo gaarne aanhalingen deed. Met welk een kracht ook zweepte hij het landspraatje weg, alsof het hem en dus het Verbond, er om te doen was aan alle inlanders onze taal op te dringen! Altijd maar weer dook die onzinnigheid op en altijd door moest zij worden bekampt. Dacht men soms, dat wij Nederlanders ons geestelijk en maatschappelijk zouden hebben kunnen ontwikkelen, als wij geen vreemde talen hadden geleerd? Welnu, zooals wij Fransch of Duitsch of Engelsch hebben behoefd, maar niet allen, alleen de leergierigen en meest ontwikkelden onder ons, zoo zouden de inlanders behalve hun eigen taal ook onze taal moeten kunnen leeren als zij door belangstelling en vermogens gedreven worden tot verruiming van hun kennis op geestelijk en maatschappelijk gebied. En triomfantelijk konden die schitterende oogen rondzien, als hij vertelde van wat toen aan zeer velen nieuw was, maar nu gemeengoed voor allen, dat zoo talrijken op Java en Sumatra hunkerden naar onze taal, omdat zij dorst hadden naar meerdere kennis. Noem mij één andere koloniseerende mogendheid, zoo zei hij dan, die dat heeft aanschouwd, dat de inlander vroeg om scholen voor de taal van den overheerscher! Dat is nooit gebeurd, nergens dan in onze Oost.''

In hetzelfde Nr. van Neerlandia houdt Dr. v. L(ingen) nog een causerie, hoofdzakelijk over de verbreiding der Nederlandsche taal in Indië.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In het Nr. van 1 Augustus een stukje van Pr. J. v. d. Kolk, getiteld: De Keiees in de Kerk, waaruit blijkt, dat die betrekkelijk kort geleden nog zeer onbeschaafde heidenen, na hunne bekeering goede Christenen zijn geworden en in de kerk zelfs vele Christen Europeanen ver vooruit zijn.

Verder vervolgt Pr. H. Geurtjens zijn ,,reisindrukken van de Tenimber-eilanden'', welke tevoren reeds in de ,,Java-Post'' zijn verschenen.

Water. Een nieuw maandblad voor Nederl. en Koloniën.

Volgens een aankondiging in ,,De Ingenieur'' is het eerste nummer verschenen van het maandblad voor Nederland en Koloniën, ,,Water'', gewijd aan druk- en industriewater, sanitair-techniek, rioleering, enz.

Het eerste nummer bevat een programma, waaraan natuurlijk nog niet in den vollen omvang uitvoering kon worden gegeven. Met betrekking op Indië vindt men er één bijdrage in, n.l. Inleiding tot mededeelingen over Indische watervoorzieningen, door Prof. ir. C. W. Weijs.

Het tijdschrift wordt uitgegeven door Moorman's publicatiebureau te 's-Gravenhage.

Dr. van Gorkom's Indische cultures.

Van den 2en druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn thans weder drie afleveringen (de eerste van het tweede deel) verschenen. De heer J. J. Paerels geeft daarin eene beschrijving van de rijst (botanische beschrijving, cultuur, ziekten en plagen, productie en handel, enz.), terwijl Dr. Prinsen Geerligs de rietsuiker behandelt.

De Gids.

Met groote piëteit schrijft Prof. Dr. J. Huizinga in het Augustus-nummer van de Gids over Professor Kern.

Het slot van het mooi geschreven stuk luidt: ,,Indien een leven aan de wetenschap gewijd heroïsch kan zijn, dan is dat van Kern het geweest. Wat heeft hij veel uit eigen kracht geschapen. Wat heeft hij een nieuws zien opkomen onder zijn hand. De vader te worden van meer dan één tak van wetenschap in zijn land, de meester van het geheele geslacht der Nederlandsche sanskritisten; de eerste te zijn, die in Nederland sanskrit drukken laat, de eerste te zijn, die van tal van onderwerpen: Indische sterrekunde, Yoga, oud-Javaansche taal en schrift en hoeveel meer nog, grondig kennis krijgt: welk een veroveringen, welk een geluk en welk een macht! Het was alles veilig bij hem, want hij was eenvoudig en goed.''

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 2 van den 5en jaargang bevat onder kleinere bijdragen een vervolg van S. A. Reitsma's: Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek. 10. De voorgeschiedenis der Indische spoorwegen. Hoofdstuk I. Het tijdvak van 1840—1852.

In 1840 kwam de aanleg van spoorwegen op Java ter sprake door een voorstel van den Directeur der genie Jhr. van der Wijk, die een spoorweg over de geheele lengte van Java van zeer groot belang achtte voor de verdediging. Destijds waren reeds groote bezwaren ondervonden bij transport van producten naar Semarang. Bij het maken van plannen voor verbetering van transport, werden steeds spoorwegen doelmatiger gevonden, doch aanleg bleef achterwege uit financieele overwegingen. Concessie-aanvragen van particulieren werden afgewezen. Gouverneur-Generaal J. J. Rochussen meende n.l., dat Staatsaanleg en -exploitatie de voorkeur verdiende. Door G.-G. Duymaer van Twist werd echter de voorkeur gegeven aan aanleg door particulieren. Het Kon. Besl. van 31 Oct. 1852 (Ind. Stbl. 1853, No. 4) gaf aan Nederlanders gelegenheid onder bepaalde voorwaarden concessie te krijgen tot aanleg en exploitatie van spoorwegen. (Het vorenstaande is ontleend aan De Ingenieur van 4 dezer).

Indologenblad.

No. 14 van den loopenden jaargang bevat grootendeels vervolg-artikelen, als: Een tournée naar de Batang Loepar Dajaks, door J. W. H. — In en om de kampong. VII. De mantri obat, door Opheffer junior. — Totemisme. IV, door M. J. van Mook.

Verder tracht men, onder het opschrift ,,14 van de 38'' eene verklaring te vinden voor het feit, dat het resultaat van het eindexamen voor ambtenaar B. B. dezen zomer zoo bedroevend is geweest. Voor het examen hadden zich 38 candidaten aangemeld; 14 zijn er geslaagd, 7 trokken zich terug en 17 zakten.

Schrijver vergelijkt de studie voor O.-I. ambtenaar bij die op de H.B.S. ,,Wie alle vakken gelijkmatig bijhoudt, op geen enkel onderdeel dieper ingaat en dan een bepaalden tijd vóór het examen zegt: ,,zie zoo, nu sluit ik me op met al m'n boeken en dictaten en pomp als een machine alles er in — het droge en het taaie met evenveel toewijding en zorg als het interessante'' — zoo iemand komt in den bepaalden tijd klaar. Maar wie zich op een der studievakken, dan wel iets buiten de studie om, met meer dan middelmatigen ijver toelegt, kan bijna zeker zijn, niet in drie jaar af te studeeren. Ons zijn dan ook velen bekend, die hun belangstelling voor islam of volkenkunde of strafrecht of iets anders op deze wijze moesten boeten.''

Vergissen wij ons niet dan was het naar aanleiding van dergelijke klachten, dat nu bijna 20 jaar geleden de gemeentelijke instelling tot opleiding van Indische ambtenaren, kortweg de ,,Indische Instelling'', te Delft door minister Cremer werd opgeheven!

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 18 o.m. de volgende bijdragen: De Indologische leergang van het Koloniaal Instituut. — Uit het Bataksche dorpsleven, door M. Joustra. — Een en ander over den werkkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde. — Prof Kern (6 April 1833—4 Juni 1917), door Dr. N. Adriani. Dr. A. wijst vooral op prof. Kern's groote kennis der talen van den Indischen Archipel en van de Philippijnsche eilanden. Schr noemt hem, naast Van der Tuuk den grooten pionier van het wijde gebied der Austronesische talen, maar met dit groote onderscheid: Van der Tuuk bleef een eenzame, een verlicht despoot, die met groven boert tegen den grond sloeg wat zijn weerzin opwekte; Prof. Kern was de zachtmoedige meester, de welwillende beoordeelaar van het werk van anderen.

Malariabestrijding in Mandheling.

De Indische Mercuur ontleent aan de Java-Bode het navolgende over de malaria-bestrijding in het Mandhelingsche (West-Sumatra).

In Mandheling worden de anopheles, de muskietsoort, welke de malaria overbrengt, bij duizenden gedood. De controleur kreeg drie inlandsche opzichters om de bevolking der malariastreek, die 65 dorpen omvat, te onderrichten, zoodat ieder de anopheles kan onderscheiden en weten hoe hij ze moest vangen. Die dieren verstoppen zich overdag graag op minder lichte en windvrije plaatsen en geven dan de voorkeur aan donkere stoffen. In een enkele minuut kan men op zulke plekken tientallen dooden. Des morgens worden de verslagen muskieten in flesschen verzameld en deze worden bij het dorpshoofd ingeleverd. De kinderen, onder wie vele parasietendragers zijn van de malaria-perniciosa, moeten onder een goed sluitende klamboe (muskietennet) slapen. Daarentegen mogen de volwassenen hunne defecte klamboes behouden (de inlander gebruikt meestal klamboes die stuk zijn) omdat zij even zoovele muskietenvallen zijn. Des ochtends begint men dus met het vangen binnen de klamboe en onderzoekt vervolgens de woning. Het gouvernement heeft aan de armen kosteloos klamboes verstrekt en ook de flesschen voor de gevangen muskieten.

Dr. Schüffner, die hier de bestrijding der malaria ter hand nam, ging tot deze methode over, omdat andere werkwijzen òf te kostbaar zouden wezen, òf te veel last aan de bevolking oplegden.

Annalen van het Missiehuis te Roosendaal.

In het Nr. van Aug.—Sept. 1917 een uitvoerige beschouwing over het missie-vraagstuk in Nederlandsch-Oost-Indië, door A. v. d. Deyssel (grootendeels reeds verschenen in het dagblad ,,De Tijd'').

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Landrechter te Buitenzorg (Batavia).	2 April 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. E. Hesselink.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Familiës, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:
a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN **met** en **zonder** persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5 pCt.** 's jaars.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.

Pension DE BRUIJN

P. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.

AMSTERDAM.

Prachtige Appartementen

Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.

ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. **Code 5th Edition A. B. C.**

T. B. VAN DER POL

Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage

Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleeding voor Dames en Heeren
en Avondkleeding.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor de Vacantie:

Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostuums
Gekleurde Overhemden

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken), FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

..................VERHUIZINGEN..................

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

Regulateurs
Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES
in goud en zilver.
Grootste sorteering. - Laagste prijzen.

J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Henri Terbeek

HEEREN-MODEMAGAZIJN

VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN en PARAPLUIES.

De Firma GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".

Spuistraat 16 **DEN HAAG** **Telefoon 3768.**

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.

Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE.